

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 171/06-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 24. mája 2006 predbežne prerokoval sťažnosť M. Š., J., zastúpeného advokátom JUDr. T. B., P., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd postupom Úradu justičnej a kriminálnej polície Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Považskej Bystrici 1. marca 2006 vo veci vedenej pod sp. zn. ČVS: ORP-57/OdV-PB-2006, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. Š. **o d m i e t a** ako neprípustnú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. apríla 2006 doručená sťažnosť M. Š. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len

„listina“) postupom Úradu justičnej a kriminálnej polície Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Považskej Bystrici (ďalej len „okresné riaditeľstvo“) 1. marca 2006 vo veci vedenej pod sp. zn. ČVS: ORP-57/Odv-PB-2006.

Skutkový stav, od ktorého sťažovateľ odvodzuje porušenie svojich označených práv, je v sťažnosti opísaný tak, že vo veci oznámenia Colného úradu T. bol na 1. marec 2006 predvolaný ako svedok na výsluch na okresné riaditeľstvo, kde je uvedená vec vedená pod sp. zn. ČVS: ORP-57/Odv-PB-2006. Na predvolanie sa sťažovateľ dostavil spolu so svojím právnym zástupcom, ktorému udelil splnomocnenie na jeho zastupovanie v predmetnej veci 28. februára 2006. Napriek žiadosti sťažovateľa, aby mohol byť pri výsluchu prítomný aj jeho právny zástupca, vyšetrovatelka tejto žiadosti odmietla vyhovieť, čo odôvodnila tým, že Trestný poriadok neumožňuje právne zastupovanie svedka v trestnom konaní.

Sťažovateľ ďalej uviedol, že *„Bezprostredne nato, som 6. 03. 2006 prostredníctvom právneho zástupcu požiadal Okresnú prokuratúru v Považskej Bystrici o preskúmanie postupu policajta v zmysle § 210 zákona číslo 301/2005 Z. z. (...). Pretože do 12. 4. 2006 som neobdržal žiadnu odpoveď, písomne som opätovne žiadal prokurátora, aby preskúmal spisový materiál na vec sa vzťahujúci a rozhodol o mojej žiadosti zo 6. 3. 2006. Toho istého dňa som požiadal riaditeľa Okresného riaditeľstva Policajného zboru, Úrad justičnej a kriminálnej polície aby aj on preskúmal postup vyšetrovatelky.*

Riaditeľ Úradu justičnej a kriminálnej polície Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Považskej Bystrici mi listom z 20. 4. 2006 pod číslom ORP-281/UJKP-2006 oznámil, že nemá právo preskúmať postup vyšetrovatelky, pretože toto právo prislúcha len prokurátorovi. Z uvedeného dôvodu mu odstúpil moju žiadosť o preskúmanie postupu vyšetrovatelky. Prokurátor Okresnej prokuratúry v Považskej Bystrici mi listom spisová značka Pv 103/2006 z 25. 4. 2006 oznámil, že postup vyšetrovatelky bol správny“.

Sťažovateľ sa nestotožňuje s názorom Okresnej prokuratúry v Považskej Bystrici (ďalej len „okresná prokuratúra“) na postup vyšetrovatelky v označenej veci a zastáva názor, že tento postup bol v rozpore s čl. 47 ods. 2 ústavy a čl. 37 ods. 2 listiny. Ďalej

poukazuje na to, že „*Ústava Slovenskej republiky v súvislosti s trestným stíhaním rozlišuje medzi právami a povinnosťami jednotlivých osôb zúčastnených na trestnom konaní. Napríklad v článku 17 odsek 3 sa garancie vzťahujú výslovne na obvineného, kým v odsekoch 1 a 2 na každého. Rovnako v článku 50 odsek 2 je uvedené, že sa vzťahuje na každého. Taktiež v článku 47 odsek 2 je garantované právo každého na právnu pomoc v konaní pred súdmi a inými orgánmi štátnej a verejnej správy od začiatku konania za podmienok ustanovených zákonom. Toto právo nemôže byť obmedzené iba na obvineného, obžalovaného, prípadne na odsúdeného. Orgány činné v trestnom konaní sú povinné zachovávať občianske práva zaručené ústavou a sú zato zodpovedné. Musia v každom štádiu konania dbať na to, aby každého dôsledne poučovali o jeho právach a povinnostiach. Obsah poučenia poskytnutého orgánom činným v trestnom konaní, v mojom prípade vyšetrovatelkou je presne určený trestným poriadkom. Toto však neobsahuje napríklad poučenie o dôsledkoch výpovede, o tom ako môže orgán činný v trestnom konaní výpoveď použiť ani o tom, či zo svedka sa nestane obvinený a podobne.*

V mojom prípade Colný úrad T. pri miestnom zisťovaní v rámci zákona číslo 652/2004 Z. z. zistil 8. 2. 2006 v objekte, ktorý som mal prenajatý 42 898 kartónov cigariet bez kontrolnej známky. O tom urobil oznámenie polícii. Je nepochybné, že sa pre mňa jedná o vážnu záležitosť a potrebujem kvalifikovanú pomoc. Niet dôvodu zužujúco tvrdiť, že vzhľadom na absenciu výslovnej právnej úpravy umožňujúcej svedkovi požiadať o právnu pomoc advokáta, nemám na kvalifikovanú právnu pomoc nárok. Pritom obsah právnej pomoci poskytovanej advokátom podľa zákona číslo 586/2003 Z. z. v platnom znení O advokácii je neporovnateľne širší ako poučenie orgánu činného v trestnom konaní a obsahuje aj inú činnosť ako poučenie. Poukazujem na rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky spisová značka I. ÚS 734/04 z 8. 3. 2005 kde ústavný súd jednoznačne zaujal názor, že z ústavnoprávneho hľadiska nie je žiaden dôvod aby svedok nemal právo na právnu pomoc podľa § 37 Listiny základných práv a slobôd a je vecou svedka, či na výsluch príde sám alebo v sprievode advokáta“.

Na základe uvedených skutočností sa sťažovateľ domáhal, aby ústavný súd v danej veci rozhodol nálezom, v ktorom vysloví, že:

„1. Ústavné právo sťažovateľa na právnu pomoc podľa článku 47 odstavec 2 Ústavy

Slovenskej republiky a § 37 odsek 2 Listiny základných práv a slobôd postupom vyšetrovatel'ky Okresného riaditeľ'stva Policajného zboru v Považskej Bystrici, Úrad justičnej a kriminálnej polície dňa 1. 3. 2006 v konaní pod číslom ČVS: ORP-57/OdV-PB-2006 porušené bolo.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje vyšetrovatel'ke Okresného riaditeľ'stva Policajného zboru v Považskej Bystrici, Úrad justičnej a kriminálnej polície pokračovať v porušovaní práva na právnu pomoc sťažovateľa. (...)“

Sťažovateľ zároveň žiadal ústavný súd aj priznanie náhrady trov právneho zastúpenia.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa skúmajúc, či nie sú dané dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy vo veciach, na ktorých

prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažovateľ tvrdí, že k porušeniu jeho základných práv a slobôd došlo 1. marca 2006 postupom okresného riaditeľstva v trestnej veci vedenej pod sp. zn. ČVS: ORP-57/OdV-PB-2006.

Ešte pred tým, než sa ústavný súd začne zaoberať materiálnou stránku veci, je vždy povinný preskúmať procesné náležitosti sťažnosti. Z toho vyplýva, že iba v prípade, ak sťažnosť spĺňa všetky zákonom ustanovené formálne náležitosti a predpoklady, sa ňou môže ústavný súd zaoberať aj z hľadiska jej vecnej stránky. Jedným so základných pojmových znakov sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ako prostriedku ochrany ústavou (alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou) zaručených základných práv alebo slobôd, je jej subsidiarita. Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je oprávnený podľa osobitných predpisov.

Zmyslom a účelom tejto zásady je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04).

To znamená, že sťažnosť možno ústavnému súde podať spravidla iba vtedy, ak sťažovateľ ešte pred jej podaním vyčerpal všetky právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho práva poskytuje. V opačnom prípade je sťažnosť neprípustná.

Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany, a pred tým, než podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

Podľa § 31 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) „Prokurátor preskúmava zákonnosť postupu a rozhodnutí orgánov verejnej správy, prokurátorov, vyšetrovateľov, policajných orgánov a súdov v rozsahu vymedzenom zákonom aj na základe podnetu, pričom je oprávnený vykonať opatrenia na odstránenie zistených porušení, ak na ich vykonanie nie sú podľa osobitných zákonov výlučne príslušné iné orgány“.

Podľa ustanovenia § 32 ods. 1 zákona o prokuratúre podnet možno podať na ktorejkoľvek prokuratúre. (...)

Podľa ustanovenia § 33 ods. 1 zákona o prokuratúre prokurátor je povinný vybaviť podnet do dvoch mesiacov od jeho podania. V odôvodnených prípadoch rozhodne o predĺžení tejto lehoty bezprostredne nadriadený prokurátor.

Podľa § 35 ods. 1 zákona o prokuratúre „Pri vybavovaní podnetu je prokurátor povinný prešetriť všetky okolnosti rozhodné pre posúdenie, či došlo k porušeniu zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu, či sú splnené podmienky na podanie návrhu na začatie konania pred súdom alebo na podanie opravného prostriedku, či môže vstúpiť do už začatého konania pred súdom alebo vykonať iné opatrenia, na ktorých vykonanie je podľa zákona oprávnený“.

Podľa § 35 ods. 3 zákona o prokuratúre „Ak prokurátor zistí, že podnet je dôvodný, vykoná opatrenia na odstránenie porušenia zákona a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov podľa tohto zákona alebo podľa osobitných predpisov“.

Podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona o prokuratúre je nadriadený prokurátor oprávnený vydať podriadenému prokurátorovi pokyn, ako má postupovať v konaní a pri plnení úloh.

Podľa § 34 ods. 1 zákona o prokuratúre podávateľ podnetu môže žiadať o preskúmanie zákonnosti vybavenia svojho podnetu opakovaným podnetom, ktorý vybaví nadriadený prokurátor (§ 54 ods. 2 zákona o prokuratúre). Podľa § 34 ods. 2 citovaného zákona ďalší opakovaný podnet v tej istej veci vybaví nadriadený prokurátor uvedený v odseku 1 len vtedy, ak obsahuje nové skutočnosti. Ďalším opakovaným podnetom sa rozumie v poradí tretí a ďalší podnet, v ktorom podávateľ podnetu prejavuje nespokojnosť s vybavením svojich predchádzajúcich podnetov v tej istej veci.

Ústavný súd uznáva opakovaný podnet podľa zákona o prokuratúre ako účinný prostriedok ochrany základných práv vrátane tých práv, ktoré uplatnil sťažovateľ (m. m. IV. ÚS 330/04, I. ÚS 186/05).

Z dosiaľ uvedeného už vyplýva, že vyčerpanie opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je oprávnený podľa osobitných predpisov, je jedným z atribútov prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom.

Ústavný súd aj v predchádzajúcich konaniach vyslovil právny názor, že vynechanie tejto inštitúcie v sústave orgánov prokuratúry Slovenskej republiky nemožno nahrádzať podaním sťažnosti v konaní pred ústavným súdom, pretože takto by sa obmedzovala možnosť orgánov prokuratúry vo vlastnej kompetencii nielen preveriť skutočnosti, ktoré tvrdí sťažovateľ, ale aj prijať opatrenia podľa zákona o prokuratúre, ktoré by účinne napomohli odstráneniu procesných alebo faktických prekážok zákonného postupu príslušného orgánu činného v prípravnom konaní (I. ÚS 186/05, IV. ÚS 53/05).

Vzhľadom na to ústavný súd zotrúva v súlade so svojou doterajšou judikatúrou na tom, že každý sťažovateľ je pred podaním sťažnosti ústavnému súdu povinný vyčerpať

všetky právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je oprávnený podľa osobitných predpisov (napr. III. ÚS 152/03).

Z obsahu sťažnosti, ako aj z k nej pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ s odvolaním sa na § 210 zákona č. 310/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení zákona č. 650/2005 Z. z. (ďalej len „Trestný poriadok“) požiadal 6. marca 2006 okresnú prokuratúru o preskúmanie postupu policajta (vyšetrovateľky).

Prokurátor okresnej prokuratúry na základe žiadosti sťažovateľa preskúmal na vec sa vzťahujúci vyšetrovací spis sp. zn. ČVS: ORP-57/OdV-PB-2006 a oznámil mu, že žiadosť vyhodnotil ako podnet podľa zákona o prokuratúre a ako nedôvodný ho odložil. V oznámení o odložení podnetu sťažovateľa ďalej uviedol, že „Právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy podľa čl. 47 ods. 1 Ústavy SR v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy SR prináleží každému od začatia konania za podmienok ustanovených zákonom.

Trestný poriadok ako osobitný zákon, na ktorý sa odvoláva Ústava SR v čl. 47 ods. 2, zakotvuje v § 34 ods. 1 právo obvineného zvoliť si obhajcu a s ním sa radiť aj počas úkonov vykonávaných orgánom činným v trestnom konaní alebo súdom. Podľa § 33 Tr. por. je obvineným podozrivý zo spáchania trestného činu, proti ktorému bolo vznesené obvinenie.

Podľa § 53 Tr. por. sa splnomocnencom môžu dať zastupovať v trestnom konaní len zúčastnená osoba a poškodený.

Trestný poriadok nepozná právne zastupovanie svedka v trestnom konaní. Svedkom je v zmysle § 127 ods. 1 Tr. por. osoba, ktorá má vypovedať o tom, čo jej je známe o trestnom čine a o páchatelovi alebo o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie. V § 130 ods. 1, 2 následne Trestný poriadok zakotvuje právo každého svedka odoprieť výpoveď okrem iného aj pre prípad, že by svojou výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe a ďalším taxatívne vymedzeným osobám.

Vychádzajúc z uvedených skutočností možno konštatovať, že postup vyšetrovateľa Okresného riaditeľstva PZ, Úradu justičnej a kriminálnej polície, oddelenia vyšetrovania

v Pov. Bystrici, ktorý nepripustil Vašu účasť, ako účasť advokáta na základe plnomocenstva, pri výsluchu svedka – splnomocniteľa M. Š. v trestnom konaní dňa 1. 3. 2006, bol zákonný a odôvodnený Takýmto postupom neboli dotknuté práva svedka v trestom konaní ani základné práva a slobody zakotvené Ústavou SR“.

Na základe uvedeného sa sťažovateľ zrejme domnieval, že na ochranu namietaného porušenia svojich označených základných práv využil všetky dostupné právne prostriedky, ktoré mu zákon na tento účel účinne poskytuje a na použitie ktorých bol oprávnený podľa osobitných predpisov.

Ústavný súd konštatuje, že ak sťažovateľ nebol spokojný s vybavením jeho žiadosti podľa § 210 Trestného poriadku (posúdenej prokurátorom okresnej prokuratúry ako podnet podľa zákona o prokuratúre), mal možnosť žiadať o preskúmanie zákonnosti vybavenia svojho podnetu formou opakovaného podnetu a ďalšieho opakovaného podnetu podľa zákona o prokuratúre, a tým žiadať nápravu na ďalšom stupni orgánov prokuratúry. Na takomto využití zákonom predvídaného postupu vzhľadom na ustanovenie § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde je nevyhnutné trvať, lebo možnosti ochrany základných práv a slobôd sťažovateľov poskytnuté zákonom o prokuratúre ústavný súd, ako už bolo uvedené, považuje za účinný prostriedok ich ochrany.

Ústavný súd pripomína, že zákon o prokuratúre poskytuje sťažovateľovi právne prostriedky nápravy, a to podnet, resp. opakovaný podnet, v zmysle § 34 ods. 1 zákona o prokuratúre v spojení s ďalšími ustanoveniami (§ 31 až 36 uvedeného zákona), ktorými sa môže domáhať preskúmania zákonnosti postupu okresného riaditeľstva v predmetnej veci, pokiaľ sa s týmto postupom, resp. odpoveďou na jeho podnet nestotožnil. Je potrebné poznamenať, že citované ustanovenie § 31 zákona o prokuratúre sa týka všetkých konaní a postupov v ňom vymenovaných orgánov verejnej moci, ktoré sú pri výkone svojich právomocí povinné priamo aplikovať ústavu ako prameň práva vrátane úpravy základných práv a slobôd, ktorá je jej obsahom (čl. 152 ods. 4 ústavy).

Keďže v danom prípade sťažovateľ uvedeným spôsobom nepostupoval, ústavný súd dospel k záveru, že jeho sťažnosť nie je pre nevyčerpanie dostupných a účinných právnych prostriedkov ochrany jeho základných práv prípustná, a preto o nej rozhodol (§ 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde a § 34 ods. 1 zákona o prokuratúre) tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia bez toho, aby sa zaoberal opodstatnenosťou v nej uvedených námietok.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k uzneseniu pripája odlišné stanovisko sudcu Alexandra Bröstla.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. mája 2006